

POLICY BRIEF

POLITIikka- JA KäytÄntösuositukset

LANUPS

**LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖN JA
NUORISOPSYKIATRIAN YHTEISTUTKIMINEN JA -
KEHITTÄMINEN LÄNSI- JA ITÄ-SUOMESSA VUOSINA
2021–2022**

TIIVISTELMÄ HANKKEESTA

Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuuksia tutkivan LANUPS-hankkeen tavoitteena oli tutkia nuoria, jotka ovat olleet **sekä lastensuojelun avo- tai sijaishuollon että nuorisopsykiatrian avo- tai osastohoidon asiakkaina**. Tutkimushanketta hallinnoi Turun yliopisto ja se toteutettiin Turun ja Itä-Suomen yliopistojen sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian alojen, Turun yliopiston Sote-akatemia ja Turun ammattikorkeakoulun yhteistyönä sekä yhteistyössä alueellisten kehittämistoimijoiden kanssa. Hanketta rahoitti Sosiaali- ja terveysministeriö sosiaalityön yliopistotasoisena tutkimuksena valtionavustuksella.

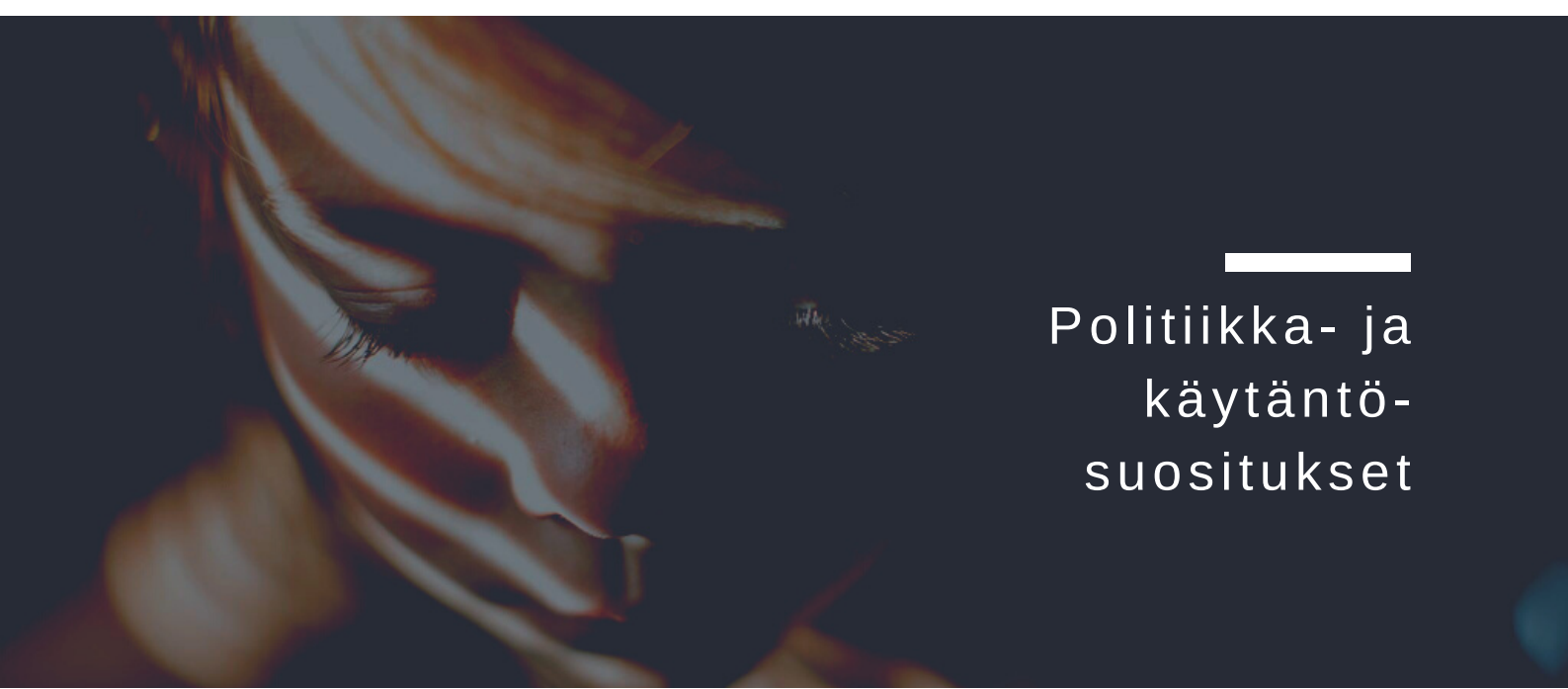
Hanke tuotti monitasoista tietoa aiemmin vain vähän tutkitusta aiheesta – yhteisasiakkaista ja heidän palvelupoluistaan ja -kokemuksistaan – ja **tukee palveluiden kehittämistä tarkoituksenmukaisemmiksi osana sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän uudistamista hyvinvointialueilla**.

Tähän tiivistelmään on kerätty hankkeen aikana toteutetun **tutkimuksen pohjalta luotuja politiikka- ja käytäntösuosituksia**. Tulokset on validoitu Länsi- ja Itä-Suomen yhteisissä **asiantuntijatapaamisissa**, joihin kutsuttiin laajasti lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian, näiden alojen rajapinnan sekä hyvinvointialueiden asiantuntijoita. Näissä tapaamisissa kerättiin myös ammattilaisten kehittämissuosituksia. Ne integroitiin näihin tutkimuspohjaisiin suosituksiin. Katso artikkelien tiivistelmät ja artikkelikohtaiset käytäntösuositukset pidemmästä policy briefistä ja [hankkeen nettisivuilta](#).

Mikä
LANUPS?

Vuorovaikutus nuorten kanssa

- Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten on tärkeää tiedostaa **asiakasvuorovaikutuksessa olevan** sekä tietoisia että tiedostamattomia elementtejä, jotka kiinnittyvät osin työntekijän asenteisiin ja ilmentyvät asiakkaalle monin vahvoin tavoin. Näistä erityisesti **vallankäytön elementin tiedostaminen** on tärkeää kuntouttavassa työssä asiakkaan motivoinnin kannalta.
- Erityisesti lastensuojelulaitosten henkilöstön **traumatietoisuutta** ja traumatietoisen työskentelyotteen valmiuksia olisi tärkeää **vahvistaa** lisäkoulutuksella.
- **Aito nuorten omien kokemusten kuuleminen joka tilanteessa on tärkeää; nuorten ja kokemusasiantuntijoiden ääni kuuluviin!**
- Sekä lastensuojelullisten että nuorisopsykiatristen palveluiden tarpeessa olevien asiakkaiden **palvelukokemuksia olisi tärkeää selvittää** jatkossa jo asiakkuuksien ollessa vielä aktiivisia. Tätä on mahdollista tehostaa esim. haastatteluilla, joilla pyritään lisäämään asiakasosallisuuden kokemusta.
- Nuorta on tärkeää **informoida ennakoivasti** hänen palvelupolulle suunitelluista siirtymistä ja muutoksista.
- Uskalla ottaa asiat puheeksi nuoren kanssa jo ennakolta.
  - Nuoren on helpompi tietää, mitä häneltä toivotaan, kun se esitetään hänelle **ymmärrettävällä kielellä**

Politiikka- ja
käytäntö-
suositukset

- **Ole läsnä ja kiinnostunut kuuntelemaan, mitä sanottavaa nuorella on**
  - Voit myös kertoa, että haluat kuulla nuoren mielipiteen ja pohtia yhdessä, miten se voitaisiin huomioida.
  - Perustele päätökset ja kerro, **mihin asioihin nuori pystyy vaikuttamaan** ja mitkä ovat aikuisten päätettävissä olevia asioita ja miksi.
  - Muista, että passiivisuus palavereissa saattaa olla nuorelta tietoinen valinta tai merkki siitä, ettei nuori saa ääntään esille muiden toimijoiden keskeltä.
- Valmistaudu nuoren kanssa tapaamisiin ja suunnittele etukäteen, mitä nuori haluaisi tuoda esille.
  - Kootkaa yhteinen muistilista.
  - Voit pyytää etukäteen nuoren ajatuksia, auttaa tuomaan nuoren ajatukset esille tai lukea nuoren esille nostamat kohdat.
- Sijaishuollosta **hatkaamisen huolellinen analysointi**, mitä on tilanteen taustalla; ymmärrys lapsen taustalle ja hyväksytyksi tuleminen tarpeelle.
- **Ole johdonmukainen**; nuoren ei-toivottu käytös ei ole peruste toimia toisin (vahvistaa nuoren kokemusta, että negatiivinen toiminta tuo hänelle valtaa ja mahdollisuutta muuttaa aikuisten tekemiä päätöksiä)

Nuorten osallisuuden lisääminen ja suhdeperustaisuus

- Jokaiselta sijaishuollon asiakkaana olevalta nuorelta on tarpeen **kysyä säännöllisesti, mikä häntä auttaisi** ja miten hänen hyvinvointiaan voitaisiin tukea. Nuoren on tärkeä saada vaikuttaa siihen, millaista tukea hänelle tarjotaan sekä miten ja kenen kanssa työskennellään.
  - Nuoren tuen lähteet (asiat, henkilöt, tekemiset) sekä niiden vahvistamisen keinot on **kirjattava** nuoren asiakassuunnitelmaan sekä sijaishuoltopaikassa tehtävään hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.
  - Tuen toteutumista on seurattava säännöllisesti.
- **Palvelujärjestelmän on joustettava nuoren tarpeiden mukaan, ei toisin päin!**

- Nuoren resilienssiä tukevat nuoreen **itseensä, ihmissuhteisiin ja hänen elinympäristöönsä liittyvät tekijät.**
  - Nuoren kuntoutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa kaikki tasot on huomioitava.
  - Lisäksi on kartoitettava säännöllisesti, miten kunkin tason tuki toteutuu nuoren elämässä.
  - **Mielenterveyden tukea** on tarjottava ja mahdollisia tuen toteutustapoja esiteltävä jokaiselle nuorelle säännöllisesti.
  - Suuri osa mielenterveyden tuesta tapahtuu nuoren arjessa. Nuoren **arjen on oltava mahdollisimman turvallista sekä strukturoitua ja ympäristön kodinomainen.**
- Sijoitetuilla nuorilla **kannattelevien suhteiden jatkuvuus** on erityisen tärkeää, sillä nuoren suhteet ja mahdollisuus pitää yhteyttä läheisiin ovat erittäin tärkeitä nuoren selviytymistä tukevia tekijöitä.
  - Nuoren **läheisverkostoa** ja toiveita yhteydenpitoon on **kartoitettava** säännöllisesti.
  - Nuorelta on kysyttävä, keitä ovat hänen hyvinvointiaan tukevat ihmiset ja huomioitava suunnitelmia tehtäessä paitsi **perheenjäsenet, myös muut nuorelle tärkeät henkilöt.**
- Sijaishuollon aikana on kiinnitettävä huomiota nuorten perhesuhteisiin ja tarjottava kotiin jääville **perheenjäsenille tukea**. Nuoret kantavat huolta perheenjäsenten pärjäämisestä. Myös perheen jälleenyhdistämiseen tarvitaan koko perheen kuntoutusta.
- Palvelujärjestelmää tulee kehittää siten, että se tekee mahdolliseksi pitkäaikaiset suhteet nuoren ja ammattilaisen välille.
  - Luottamuksellisen ja turvallisen suhteen luominen työntekijään vaatii aikaa ja nuoren kokemusta siitä, että ammattilaisille voi ja haluaa kertoa omista asioistaan.
  - Nuorelle on taattava pysyvän ja nuoren näkökulmasta häntä tukevan ammattilaisen tuki.
  - Nuorelle tulee perustella kaikki häntä koskevat päätökset ikä- ja kehitystasoisesti. Perustelun avoimuus turvaa myös työntekijälle juridisen selustan.
- Lisäksi tulisi pitää huolta ennalta ehkäisevästä mielenterveystyöstä ja perheiden tukemisesta kasvatustehtävässä.

Ammattilaisten koulutuksen ja osaamisen kehittäminen

- **Yhteiset koulutukset** sivistys-, sosiaali- ja terveyspalveluissa eri alojen kesken peruskoulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa, sekä jatkuvan yhteisen oppimisen rakenteet parantavat moniammatillista yhteistyötä.
- Sijaishuollon ja psykiatrian työntekijöille tarvitaan yhteistä erityistason täydennyskoulutusta.
- Psykiatrista osaamista tulee lisätä lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa.
- Nuorten **kohtaamisosaamista** tulee edistää ammattilaisten työssä ja palveluissa.
- Ammattilaisten **traumaosaamista** tulee lisätä jo opiskeluvaiheessa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Nuorten omaa traumatietoisuutta tulee lisätä. Ihmisen kehollisuuden huomioiminen on osa traumaosaamista.
- Moniammatillisuuden, konsultaatiotaidon ja kompleksisten ongelmien ymmärtäminen on tärkeää huomioida opetuksessa, jotta ruohonjuuritason käytännön työntekijät saavat siihen hyvät valmiudet.
- **Monialaista tutkimusta ja tutkimukseen perustuvaa monialaista koulutusta** tulee edistää ja toteuttaa.

Ammattilaisten työnkuvan kehittäminen

- Ammattilaisten välisen yhteistyön tekemiseen ja kehittämiseen on **varattava aikaa**.
- Verkostoissa tehtävä työ tulee olla **koordinoitua** ja jokaisen osaamista hyödyntävää. Työnjaosta on sovittava yhdessä: mihin keskitytään ja mitä palveluita tarvitaan ensisijaisesti?
- Ammattilaisten yleisen työotteen monialaisissa palveluissa tulisi olla **a) nuoresta kiinnipitävä** ja b) yleisesti **monialaisen yhteistyön** mahdollistava.
- Tukipalvelujen tulisi jalkautua aktiivisesti **nuorten arkeen** ja arkisiin toimintaympäristöihin.

Palvelurakenteet, johtaminen ja päätöksenteko

- Alueiden monialaiset **OT-keskukset, tutkimus- ja kehittämistyö; osaamisen ja hyvien käytäntöjen kehittäminen** seuraavin tavoin:
  - Nuorille tarkoitetut yhdistelmäyksiköt, joissa nuorisopsykiatria ja sijaishuolto yhdistyvät.
  - **Koulunäkökulma** ja kouluosaaminen mukaan yhteistyöhön (nk. sivistyspalvelut).
  - Nuorten kokemusasiantuntijoiden ja kokemusvaikuttajien ottaminen mukaan yhteiskehittämään palveluja ja vertaistueksi nuorille.
  - Nuorten **matalan kynnyksen tukipalveluiden** on tärkeää toimia ajantasaisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
- Uusien käytäntöjen kehittäminen **tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelulle** ja vuoropuheluna.
  - Johdon sitoutuminen työhön ja tuki yhteistyölle on erittäin tärkeää!
  - Tutkimuspohjaiset politiikkasuositukset!
- **Yhteistyötä tukevan toimintakulttuurin kehittäminen** seuraavin tavoin:
  - sujuvat prosessit yhteistyölle, joustava toimintakulttuuri ja yhteistyötä tukeva johtaminen
  - yhteistyön aloittaminen ja sitä tukevien käytäntöjen yhteinen suunnittelu toimijatahojen kesken
  - yhteiset koulutukset, kehittämispäivät ja yhteinen kehittämisryhmä
  - tutkitun tiedon jalkauttaminen monin tavoin
  - systemisen työotteen levittäminen käytännön työhön ja palvelujärjestelmän kehittämistyöhön

LOPUKSI

Lanups-hankkeen osatutkimusten ja asiantuntijatapaamisten tuotoksissa korostuvat monet samat havainnot ja esitykset palveluiden kehittämiseksi. Nuorten kokemusten ja näkemysten parempi kuuleminen ja huomioiminen palveluja toteutettaessa ja kehitettäessä sekä ammattilaisten osaamisen ja yhteistyön suunnitelmallinen parantaminen tulevat esiin monella tavoin. Tulokset eivät yllätä, ja monet hankkeen aikana nousseet kehittämissuosituksukset ovatkin toteutettavissa työ- ja yhteistyökäytäntöjä suunnitelmallisesti muuttamalla. Osaamisen kehittäminen ja palvelujen riittävyys turvaaminen edellyttävät kuitenkin myös resursointia koulutukseen, ammattitaitoiseen henkilöstöön ja monialaisen yhteistyön joustaviin rakenteisiin.

Lanups-hankkeen tähänastiset tulokset antavat konkreettista tietoa palvelujen kehittämiseksi, ja tutkimus jatkuu edelleen uusien aineistoin. Saamme käyttöömmme laajan rekisteriaineiston ja haastatteluaineistojen analysointia jatketaan. Jotta tutkimuksella olisi oikeita vaikutuksia, kunnissa ja hyvinvointialueilla tulee määrätietoisesti vahvistaa tutkimustietoon perustuvia palveluja ja työkäytäntöjä, jotta lapset, nuoret ja perheet saisivat tarpeidensa mukaista sekä laadukasta ja vaikuttavaa tukea ja hoitoa. Sekä tutkimusta että asiakastyötä on järkevää kehittää monialaisesti yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyönä. Palvelurakenteiden uudistuessa tähän on erinomaiset mahdollisuudet.

Merja Anis (TY) & Riitta Vornanen (UEF)

LANUPS -hankkeen verkkosivut

Hankkeen tutkijat ja työntekijät, joiden artikkelien pohjalta nämä suositukset on luotu:

Alin, Minna; Anis, Merja; Kaittila, Anniina; Karukivi, Max; Kraav, Siiri-Liisi; Leinonen, Leena; Linnossuo, Outi; Löfblom, Katariina; Puttonen, Suvi; Timonen-Kallio, Eeva; Tolmunen, Tommi; Vornanen, Riitta

+tapahtumien osallistujat.